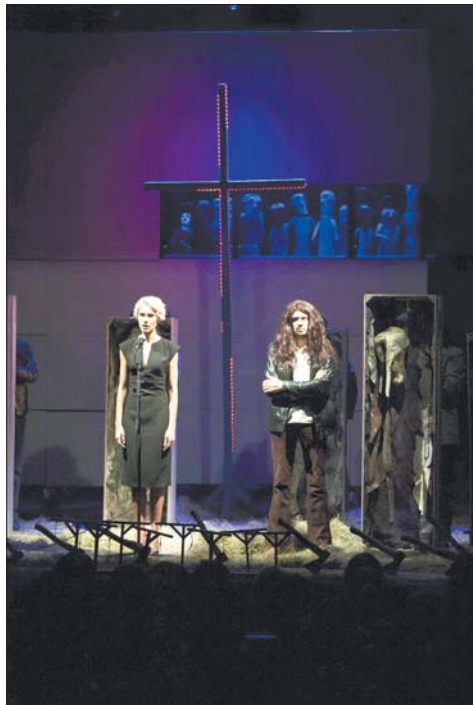

УПІСАЦЦА Ў КРЫЖ

сярод нас, пакулы незаўважаны і нераскрыты, ці пазналі б? Як бы мы з ім абышліся, пры тым што маем тысячагадовыя традыцыі хрысціянства і самі такія выключна харошыя людзі, якія існуюць у прасунутым грамадстве ды, як вядома, у фактычна ідэальных умовах?..

Аляксей Ляляўскі любіць і ўмее чытаць Караткевіча. І яшчэ ведае, як яго паказаць — каб прагучала галоўнае, што хвалявала аўтара (у тэатры ідзе яшчэ пастаўленая ім жа «Ладдзя Роспачы»). І ён як рэжысёр можа нават паказаць больш. Ён прапанаваў двойчы пераасэнсаванне: герой Караткевіча Юрась Братчык з выгляду нічым не адрозніваецца ад нас. І няма вось той самай часовай мяжы, закладзенай пісьменнікам (гісторыя з Сярэднявечча — гэта ўсё ж гісторыя), а ёсць наш рэальны свет, дзе чалавек трымае экзамен на людскасць. Няважна, ці ён святы, ці самазванец. Важна, як праходзіць той адрэзак шляху, дзе ў яго была магчымасць быць карысным людзям. Вось так пафасна. Але гэты пафас ці не на кожным кроку ў жыцці (калі не затлумляць свядомасць выключна пошукам забаў).

Не імкнучыся да пафасу Юрась Братчык, нечаканае з'яўленне і слава якога між людзей тлумачыцца цудамі. Але на іх не здольны аказаліся тыя, што маюць уладу і самі могуць рабіць цуды. Таму пайшлі за Братчыкам іншыя, як за прарокам. Знайшоў спосаб накарміць галодных рыбай і хлебам, калі не зрабілі гэтага тыя, у каго ў руках былі дазволеныя і рэальныя магчымасці. Займеў спадарожнікаў, што хадзілі за ім, вось як той верны папачка-яўрэй, які і расказвае праўду пра яго. Праўду, што імкнуліся сцерці і сказаць уладары ды царкоўнікі (з любой хрысціянскай канфесіі, што маюць паству на гэтай зямлі), для якіх слова Божае перастала быць жывым, стала завучанай догмай. Ды і крыж — аснова для прыгожай ілюмінацыі, якая пераліваецца і здалёк прыцягвае ўвагу, нібыта частка дэкарацыі для нейкага шоу. І чалавек не ўспрымаецца імі як істота, вартая годнага жыцця.

Магутныя істоты — на сцэне ў масках і пад покрывам, выглядам нават як першасвятары часоў Ісуса Назараніна (але з мёртвай душой, пра што сведчаць умоўныя трункі, якія ў пэўны момант абкружаюць гэтых персанажаў па аналогіі з німбамі лячальных вобразаў апосталаў) — ідуць на змову, шукаюць, як пазбавіцца ад нязручнага Братчыка. Ён увесь усталяваны лад перавярнуў з ног на галаву, што небяспечна, бо апошнія могуць стаць першымі. Гэта ж як канец свету... Але на кожнага паслядоўніка і нечаканага прарока можна знайсці шыбеніцу. А можна абысціся інакш, разабраўшыся з адным. Скампраметаваць. Асудзіць. Зняважыць. Паставіць у такія ўмовы, калі няма іншага выйсця, як пайсці на смерць, каб іншыя паверылі ў тое, што ўсё магчыма

не толькі Богу, але і чалавеку — калі ў ім сапраўды вобраз Божы...

На сцэне краіна ўмоўная. Гэта хутчэй прастора, дзе існуюць людзі. І гэта маглі б быць людзі і прарокі эпохі Сярэднявечча (як задумваў Караткевіч), да чаго адсылае «Тайная вячэра» Леанарда ў пачатку спектакля. Але потым прастора рассоўваецца: металічная канструкцыя аказваецца надзіва пластычнай, ператвараючыся ў абстрактныя карціны (загадкі для аматараў мастацтва!), палацы ці вязніцы, вокны ці клеткі, падобныя на калідоры ў вечнасць.

Калі перасоўвацца па іх, то Аляксей Ляляўскі і мастак-пастаноўшчык Людміла Скітовіч пазначаюць: у кожнай эпосе маглі быць такія асобы, што не ўпісаліся ў звыклыя правілы гульні, яны маглі выклікаць смех і здзек, былі блазнамі ў вачах іншых, парушалі парадак,

(ці не сведчаннем таго стаў гэты твор?). У спектаклі пра той час нагадвае музыка гурта The Doors. Але і гэты час — не галоўны герой пастаноўкі Ляляўскага. Да такой думкі скіроўвае адсылка да музычных тэм Тома Уэйтса і ўвесь гукавы шэраг (над гэтым як кампазітар працаваў Леанід Паўлёнак, аматар сучасных эксперыментаў у беларускай музыцы).

Час тут — умоўная катэгорыя. Магчыма, што за 2000 гадоў людзі не памяняліся. І гэта менавіта яны (мы) галоўныя героі пастаноўкі. Тыя, дзеля каго прыходзіў Прарок.

Быў суд. Несправядлівасць. Шлях. Усё насамрэч не на такой далёкай адлегласці, як здаецца. Замест уласнай дасканаласці чалавек здабыў яе ілюзію: дасягнуты мінімум выгод цывілізацыі дае ганарліваць і самазадаволенне з заспакаеннем: навошта яшчэ да нечага імкнуцца? Але сучаснага чалавек,

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

траплялі за краты. Як Юрась Братчык. Ён тут неадназначны, імпульсіўны. Але чулівы, чалавек, у якога ёсць сэрца. А калі трэба — рашучы.

Але дзякуючы такім неадназначным асобам — якія гатовыя былі шукаць сэнс жыцця і адстойваць ісціну цаной уласнага жыцця — чалавецтва ўзнімалася над цемрашальствам і адкрывала новыя магчымасці для развіцця. Яны свядома і ўпарта неслі кожны свой крыж (не абавязкова літаральны, як гэта робіць герой на сцэне), дзеля таго каб нагадаць іншым: чалавеку ўласціва імкнуцца да ўдасканалвання сваёй душы і жыцця. Мог думаць пра гэта аўтар рамана, калі ствараў. Нездарма ж у праграмцы асабліва адзначана, што адбылася ў свеце ў той час (1965 — 1966 гады), а Караткевіч быў нераўнадушным чалавекам

які імкнецца і хоча большага, таксама можна ўкрыжаваць, няхай і не літаральна. Прамяняць на грошы. Адабраць каханне. Вымусіць да здрады тых, хто побач. Не зразумець. Не падтрымаць у добрай справе. У прынцыпе ў наш час у кожнага бываюць моманты, калі ён здае свой экзамен на людскасць, пра што і пісаў Караткевіч. Таму ў сцэнічнай прасторы паўстае... загатоўка для крыжа. Зсталася знайсці (ці пачакаць) таго, хто гатовы ў яе ўпісацца. Пайсці да канца.

Часам гэта значыць — даседзець да канца. Каб у думках прамовіць словы разбойніка. І гэта таксама свайго роду выпрабаванне на людскасць.

Ларыса ЦІМОШЫК.
tsimoshyk@zviazda.by

■ Дарэчы

РУШЫМ У КАЗАЧНЫ ЛЕС

Праект Movabox кампаніі velcom працягваецца

На працягу двух месяцаў у межах гэтай акцыі, скіраванай на папулярнае сучаснай беларускай кнігі, мы чыталі раман Людмілы Рублеўскай «Авантуры студыёзуса Вырвіча» і праходзілі тэст на адмысловым сайце, каб выйграць скрынку з артэфектамі. Дарэчы, высветлілася, што за гэты час сайт movabox.by наведвалі 20 206 чалавек, сярод якіх 7 285 прайшлі тэст, а 4 270 прынялі ўдзел у розыгрышы скрыні.

кам ці нават Цмокам. Мае героі сапраўды жывуць уласным жыццём, а некаторыя рэчы з кнігі ўвасобіліся ў скрынцы чароўных артэфектаў.

Так, публіцы быў прадстаўлены і новы раман, які пераймае эстафету ў межах праекта. Гэта кніга Альгерда Бахарэвіча «Дзеці Аліндаркі». У ліку артэфектаў са скрынкі — ліхтарык, дарожная гульня, лясная шышка, мазь «Зорачка» як сродак ад камароў, салодкія «вітаміны» і рэцэпт на іх, кавалчак гліны для лепкі і пасланне ад аўтара. Выбар артэфектаў, які і мінулым разам, абумоўлены сюжэтам кнігі. А на сайце праекта можна прысці тэст, які вызначыць ваш моўны дыягназ. Варта таксама не забыцца пакінуць кантакты, каб атрымаць магчымасць выйграць адну з 20 чароўных movabox.

Марына ВЕСЯЛУХА.
vesialuha@zviazda.by

■ Фотафакт

Словы — лішнія

У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа можна ўбачыць злабадзённае ў адмысловай выставе карыкатур аднаго аўтара — азербайджанскага мастака Байрама Гаджызадэ, старшыні Азербайджанскага саюза карыкатурыстаў, аўтара артыкулаў, навуковых работ і манграфій, уладальніка ганаровага звання «Заслужаны дзеяч мастацтваў» сваёй краіны. Экспазіцыя «Без слоў» складаецца з работ, што атрымалі прэміі на міжнародных конкурсах і фестывалях карыкатуры, а творы Байрама Гаджызадэ адзначаныя ў дзевятнаццаці краінах свету.

«Гэта выстава стане для мяне экзаменам перад вамі, перад маімі беларускімі калегамі. Я вельмі шчаслівы знаходзіцца ў Мінску, у брацкай і сяброўскай нам краіне — Беларусі. Я хачу, каб карыкатура аб'ядноўвала людзей, розныя культуры і служыла мастом дружбы паміж народамі, рэлігіямі і расамі, дзяржавамі

і простымі людзьмі. Я ўсцешаны тым, што гэта выстава адкрылася, і адбылося гэта дзякуючы людзям, якія цэняць жанр карыкатуры», — сказаў аўтар на адкрыцці.

Выстава «Без слоў» будзе адкрыта для наведвальнікаў да 29 снежня.

Соф'я КІСЯЛЁВА